

# דין 'לכם' במצה

## הרב משה סתיו שליט"א

### 1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף לז עמוד ב – דף לח עמוד א

אמר רב אסי: עיסה של מעשר שני, לדברי רבי מאיר – פטורה מן החלה, לדברי חכמים – חייבת בחלה, מצות של מעשר שני, לדברי רבי מאיר – אין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, לדברי חכמים – יוצא בה ידי חובתו בפסח. אתרוג של מעשר שני, לדברי רבי מאיר – אין יוצא בו ידי חובתו ביום טוב, לדברי חכמים – אדם יוצא בו ידי חובתו ביום טוב. מתקיף לה רב פפא: בשלמא עיסה – דכתיב עריסתיכם – משלכם. אתרוג נמי – דכתיב ולקחתם לכם, לכם – משלכם יהא. אלא מצה, מי כתיב מצתכם? – אמר רבא ואיתימא רב יימר בר שלמיא: אתיא לחם לחם, כתיב הכא לחם עני וכתוב התם והיה באכלכם מלחם הארץ. מה להלן משלכם – אף כאן משלכם. לימא מסייע ליה: עיסה של מעשר שני פטורה מן החלה, דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חייבת. – לימא מסייע? היינו הך! – הכי קאמר (ליה): לימא מדפליגי בעיסה, בהנך נמי פליגי. או דילמא: שאני התם, דכתיב עריסתיכם עריסתיכם תרי זימני.

### 2. רמב"ם הלכות ביכורים פרק ו הלכה ד

עיסה של מע"ש בירושלים ועיסת שביעית וספק מדומע חייבין בחלה, אבל המדומע פטור מן החלה.

### 3. רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ו הלכה ח

הכהנים יוצאין בחלה ובתרומה אף על פי שהיא מצה שאינה ראויה לכל אדם, וכן יוצאין במצה של מעשר שני בירושלם, אבל אין יוצאין במצה של בכורים אפילו בירושלם מפני שהבכורים אין להם התר בכל המושבות, ומעשר שני אפשר שיפדה ויאכל בכל מקום, וכתוב (שמות י"ב) בכל מושבותיכם תאכלו מצות מצה הראויה להאכל בכל המושבות היא שיוצאין בה ידי חובה.

### 4. רמב"ם הלכות אישות פרק ה הלכה ד

קידשה במעשר שני בין בשוגג בין במזיד אינה מקודשת, לפי שאין לו לעשות בו שאר חפציו עד שיתחלל שנאמר (ויקרא כ"ז) במעשר ליי' הוא.

### 5. רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ג הלכה יז

מע"ש ממון גבוה הוא שנאמר ליי' הוא, לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר, ואין מקדשין בו את האשה ואין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו ואין מרהינין אותו.

### 6. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף נד עמוד ב

אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה: הלכה כר"מ במעשר, הואיל וסתם לן תנא כותיה; והלכה כר' יהודה בהקדש, הואיל וסתם לן תנא כותיה. כר"מ במעשר מאי היא? דתנן: כרם רבעי – ב"ש אומרים: אין לו חומש ואין לו ביעור, וב"ה אומרים: יש לו; ב"ש אומרים: יש לו פרט ויש לו עוללות, וב"ה אומרים: כולו לגת. מ"ט דב"ה? גמרי קודש קודש ממעשר, מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור, אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור. וב"ש? לא גמרי קודש קודש ממעשר. וב"ה אומרים כמעשר, כמאן סבירא להו? אי כר' יהודה, אמאי כולו לגת? האמר: מעשר – ממון הדיוט הוא! אלא לאו כר"מ.

## 7. רא"ש מסכת פסחים פרק ב סימן יח

אלא דרבנן אית להו דמנא מעשר שני הוי שלכס אכל גזולה ללאו לכס היא לא נפיק בה. וכן מוכח מסקנא דסוגיא דקאמר לימא מסייע ליה מדהכא פליג בהך נמי פליג שאני עיסה דכתיב עריסותיכם עריסותיכם תרי זימני וממעטין מינייהו מעשר שני וגזול אכל הכא גבי אחריו ללא כתב אלא חד לכס למעוטי שאול וגזול הוא דאתא אכל מעשר שני דאיתיהיב ליה לאכילה הכי נמי דנפיק ביה אלמא לכלולי עלמא גזול לא חשיב לכס. וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ו מהל' מנה) דאין אדם יולא במנה גזולה \*ובירושלמי (פ"ק לחלה הל' ט) גרס מנה גזולה אסור' לבכך עליה אמר ר' אושעיא ע"ש שגא' וזולע בכך נאץ ה'. הדא דתימר בתחלה אכל בסוף דמיס הוא דחייב ליה אלמא משמע דאין זו אסור אלא משום וזולע בכך נאץ וגו' אכל דזיעבד נפיק בה. ותו מסיק בה בירושל' רבי [יונה] אומר אין עבירה מנה רבי יוסי אומר אין מנה עבירה אמר רבי אילא אלה המנות אם עשאן כמנותן מנה ואם לאו אינה מנה. ואפשר דהני אמוראי בליגי ואית להו כיון דלא עשאן כמנותן אינה מנה ולא ילא ידי חובתו:

## 8. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כט עמוד א

אמר רב אחא בר יעקב: לעולם רבי יהודה היא, ויליף שאור דאכילה משאור דראייה. מה שאור דראייה – שלך אי אתה רואה, אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה – אף שאור דאכילה: שלך אי אתה אוכל, אבל אתה אוכל של אחרים ושל גבוה. וברין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו באכילה נמי שרי, ואידי דתנא דישראל אסור בהנאה – תנא נמי דנכרי מותר בהנאה. וברין הוא דאיבעי ליה למיתנא דאפילו בתוך זמנו מותר בהנאה, ואידי דתנא דישראל לאחר זמנו – תנא נמי דנכרי לאחר זמנו.

## 9. תוספות שם

ברין הוא דאפי' תוך זמנו מותר – פרש"י מותר באכילה וקשה דאי אפשר אם לא יהא שלו בשעת אכילה דאם נתן לו הנכרי הרי הוא שלו ואם גזל מנכרי הרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דהוי כשלו ועוד לקמן דקאמר ואזרו לטעמייהו דפליגי בחמץ שעבר עליו הפסח ליפלו בפסח גופיה ונראה לריב"א דהא דקאמר אפי' תוך זמנו מותר היינו בהנאה והא דקאמר אכל אתה אוכל של אחרים לאו דוקא אי נמי אחר זמנו קאמר ומיהו בשל גבוה קשה לפרש בתוך הפסח דאם לא פלאו אסור בהנאה ואם פלאו הרי הוא שלו ושמא י"ל אכל אתה נהנה משל גבוה שלא יהא אסור חמץ אכל אסור הקדש יס.